

Da Sandefjord ble til

Da Sandefjord fikk bystatus i 1845, ventet mange store oppgaver. Den nye byen ble egentlig bare en liten enklave i «tettbebyggelsen» i bunnen av fjorden.

TOR Z. BØRRESEN
redaksjonen@sb.no

Store deler av befolkningen ble fortsatt boende i Sandeherred (senere Sandar). Men som by måtte Sandefjord etablere mange nye kommunale institusjoner som skole, sykehus, fengsel, politi, kirke, fattigvesen m.m. Og brannvesen. Alt dette kom på plass og mer til, men det tok tid.

Det brenner, det brenner ...!

Bybranner var noe av det man fryktet mest i tidligere tider. Bebyggelsen på 1800-tallet besto nesten bare av trehus og i alle byene lå de svært tett. Vedfyring var eneste alternativ for oppvarming og parafinlamper og vokslys var eneste lyskilde. Brannfaren var meget stor. De aller fleste byene ble utsatt for storbrann. Sandefjord slapp heller ikke unna. Et brannvern var tvingende nødvendig.

Dugnadsinnsats

Det første organiserte brannvesen fikk vi i 1858. Begrensede økonomiske midler gjorde at man dannet et brannkorps av utskrevne borgere. I alt 129 mann ble fordelt på tre brannsprøyter. Dette var håndpumpede sprøyter som hadde et stort kar som måtte fylles for hånd (se bildet). Man dannet lange rekker av menn som sendte bøtte på bøtte fra nærmeste vannkilde. Bøttene som alle huseiere måtte ha, var laget av seilduk. Slangene var laget av sydd lær og ganske korte. Så man måtte nær opp til ilden. Leder for det aller første brannkorps var branninspektøren som var frivillig og ulønnet! Det var selvfølgelig uholdbart, så her måtte det endringer til.

Brannvesenet tar fasong

De første heltidsansatte i brannvernet var vekterne. I 1818 fikk vi den første.

SANDEFJORDS FØRSTE BRANNBIL: Bak rattet sitter brannformann Johannes Askeland. Foran ordførerne i Sandar og Sandefjord, Johan Rasmussen og O.A. Hofstad.

ALLE FOTO UTLÅNT AV SANDEFJORD BRANNVESEN

Vektenes oppgave var å patruljere gatene nattetid, varsle tid, vær og vind - og eventuelt brann. De skulle også passe på at det var lys i de få parafinlampene som hang noen få steder. Men så i 1870-årene skjedde det store endringer. Vi fikk overbrannmester i full stilling. Han fikk ansatt fire brannkonstabler og en rørligger under seg. Men forholdene og utstyret var fortsatt primitivt. Brannvesenet fikk tidlig tre svært enkle brannsprøyter. Pumpene måtte f.eks. dras av brannmennene. Man var helt og holdent avhengig av «de frivillige». Hver natt når vinden var sterk ble borgerne, uansett alder og kjønn, i tur og orden utkommandert til nattpatruljering. De skulle, ikke minst, passe på at vekterne holdt seg våkne! Det gikk egentlig ganske bra med Sandefjord. Branner oppsto, men brannkorps

fungerte. Mange småbranner ble raskt slukket. Brannkorpsene fikk skryt. Men kanskje begynte man å bli litt for selvviske? Kanskje hadde man hatt litt flaks? For i 1900 smalt det for alvor!

Den store bybrannen

I 1882 hadde man riktignok hatt en omfattende brann i området rundt Hvidts Plass og øvre del av Storgata. Allikevel ville ikke bystyret fortsette styrkingen av brannvesenet. Kun en måned etter bystyrets siste nei til nye bevilgninger brant store deler av Sandefjord ned til grunnen. 51 bygninger lå i ruiner. Verdier for over én million i datidens mynt gikk tapt. Et meget stort økonomisk tap for byen. Det var en katastrofe.

I 1887 ble Bernard Børresen (se bildet) innskrevet som reservemannskap i brannvesenet, en jobb han hadde 35 år!

Børresen var med på slukkingen av brannen i 1900 og står her nokså tomhendt tilbake. Brannslangen, som var av lær, brant nemlig opp fordi man ikke fikk nok vanntrykk. Brannkummene var delvis frosset og Børresen står igjen med bare strålerøret.

Byen gjenreises

Men gjenoppbyggingen tok raskt til. Og noe godt bragte brannen med seg. Hele sentrum ble omregulert og vi fikk nye gater. Og, ikke minst, mange av husene ble gjenoppbygd i mur. Brannvesenet fikk også sitt. Det ble i 1907 anskaffet to hester som til enhver tid sto ferdig oppselet. Det ble bygd ny brannstasjon som fikk telefon og brannmennene fikk hjelm!

Kilder: Sandefjords historie, K. Hougen, Sandefjords historie, F. Olstad

FØROGNÅ

Brannkanoner

Vårt første brannkorps besto av 5 konstabler pluss brannmester. Disse gikk brannvakt nattes tid. Og brann ble varslet med trommer og kirkeklokka. Dette synes bl.a. skipper Jonas Andersen var skralle greier så han donerte til kommunen to skipskanoner. Formannskapet var begeistret, men Brannkommisjonen likte iden om å plassere kanonene foran brannstasjonen, dårlig. Hvordan ville folk reagere om man begynte å brenne av kanonskudd midt i byen? Formannskapet fikk om sider sin vilje og kanonene kom på plass. Men det ble aldri avfyrt et skudd! Kanonene står i dag, nyoppusset og fine ved flaggstangen, - nettopp, på brannstasjonen!

Tekst: Tor Z. Børresen/Foto: Svein Olav Løberg

Frivakt på «Janita»

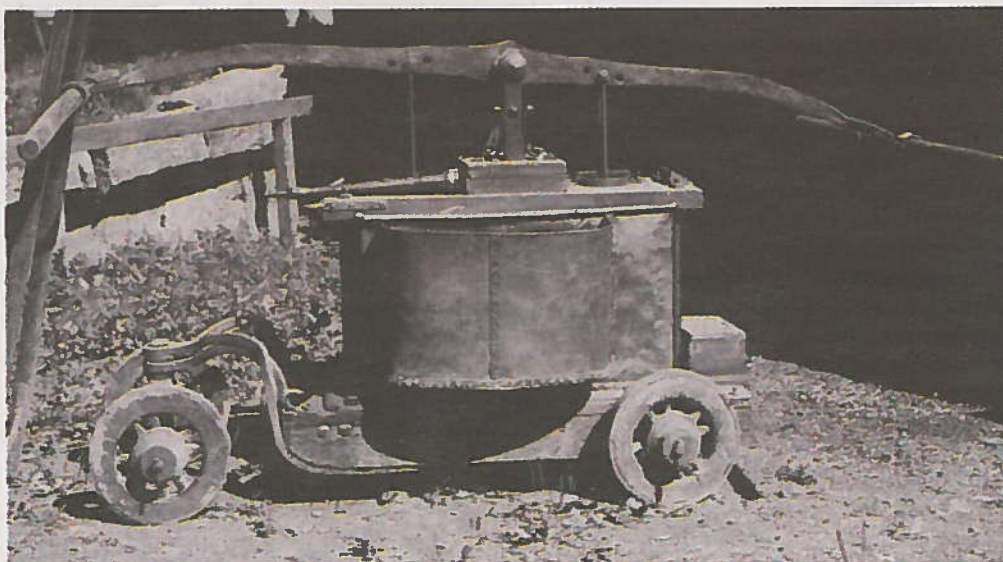
På vei fra Japan til Panama kunne man få mange soldager og deilige frivakter på dekk. På MS «Janita» hadde vi en skipshund, som var en gave fra en bareier i Paradip Garh utenfor Cuttack i India. Dette var i 1968, og det var litt enklere med toll og dyr ifra de fleste land. Hunden måtte naturlig nok hete Janita, og selv om skipperen ikke var mye begeistret da den kom om bord, ble han snart sjarmert i senk av valpen.

Bildet er fra båtdekket, hvor undertegnede og elektriker Pütz ligger og slikker sol, med Janita som stadig var på jakt etter en godbit. Den ble etter hvert meget god venn med trikkøren, som hadde funnet et gjemmede for Janita og passet på at hun ikke viste seg rundt på dekk i Japan, hvor det var strengt forbudt med hundehold når vi lå ved land.

Foto og tekst: Svein Olav Løberg

RESERVEMANNSKAP I BRANNVESENET: Bernard Børresen med bare strålerøret. Brannslangen, som var av lær, brant pga. dårlig vanntrykk.

BRANNSPRØYTE: En av brannvesenets tre tidlige brannsprøyter.

Kongens gate 28

Den store bybrannen i 1900 tok mesteparten av trebebyggelsen i Sandefjord sentrum, men noe ble skånet. I Kongens gate, som den gangen het Langgaden, stoppet brannen ved «Stanghjørnet». Bygningene videre vestover ble reddet, men mange av disse er for lengst revet. Før bildet viser Kongens gate 28 slik det så ut i 1902. I venstre hjørne øverst skimter man konturen av nabohuset som i sin tid huset «Østlandsbygg». I nr. 28, som står fremdeles, bodde snekkermester Johan Nilsen. Han startet i 1902 møbel- og snekkerverksted på «Tomta», like rundt hjørnet. Johan hadde altså sin virksomhet på Aagaards plass ved siden av Rutebilsentralen. I 1. etasje hadde han butikk og verkstedet var i 2. etasje. I 1937 gikk det over til aksjeselskap med J.N. som styreformann og

sønnen Alf N. som disponent. Deres spesialitet er dører, vinduer, trapper, butikk- og kontorinnredninger. Senere ble bedriften flyttet til Moveien. Johan N. og broren Karl A. Nilsen kom til Sandefjord fra Sverige like etter bybrannen. Her var det nok av arbeid for håndverkere. Karl åpnet også han sin møbelfabrikk like i nærheten, i Kongensgt. 37, nemlig i det som nå kalles Bakgården. K.A. Nilsen overtok firmaet i 1906 og drev det til 1932, da sønnene William og Robert overtok etter farens død. Det andre bildet viser huset i dag. Her har det vært mange forandringer og aktiviteter: Kjøreskole, Grete Rode-kurs og nå sist konditori. Huset er i dag ledig for nye leieboere. Man kan vel si at ombygging og rehabilitering ikke alltid er like vellykket?

Tekst: Tor Z. Børresen

SANDEFJORD LOKALHISTORISKE SENTER

pa Pukkestad gard

Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen, mrk. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når, og helst med en beskrivelse. Husk navn og adresse på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til sv-er-lu@online.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters redaksjonsgruppe:

Sideansvarlig: Harald Fevang,

Bildeansvarlig: Ragnar Iversen.

Medarbeidere: Sven Erik Lund, Svein Olav Løberg, Bjørn Hoelseth, Dag I. Børresen, Odd Galteland, Tor Skagun, og Tor Børresen.

Kontaktperson:

Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154